

משפט כהלכה

דיונים ופסקי דין מבית דין צדק "משפט כהלכה" בראשות הג"ר יונתן שושן שליט"א | גיליון שמחת תורה

החייל שהרג את סינוואר ימ"ש וזכרו האם מגיע לו 400 אלף דולר

לפני כשבוע ימים ביו"ט ראשון של חג ראשון של חג הסוכות עם ישראל התבשר כולו על חיסולו של המן הרשע בדורנו מנהיג החמאס יחיא סינוואר ימח שמו וזכרו משולשלת עמלק ובאבוד רשעים רינה, ורק הדרך שהוא נהרג הייתה באקראי שראו תנועה חשודה של מחבלים בתוך בית והחייל "יעקב חי הכהן" קיבל הוראה לירות לכיוון המטרה שגרמה לחסל את הרשע הזה, והיו שהגיעו וטענו שהיות ומדינת ישראל עשתה כרוזים בעזה שמי שיביא מידע על חיסולו יקבל 400 אלף דולר היות והחייל ירה בו והביא לחיסולו מגיע לו הכסף הזה, ומאיך בצבא טוענים מה פתאום שיגיע לך ואפ"י לא ידענו מה זהות המטרה אתה חייל ואתה עובד של מדינת ישראל ומדינת ישראל נקרא שהשמידה אותו ולא מגיע לך כלום, ושואל האם יש דברים בגו לתת לו את סכום הכסף הנ"ל?

קנה עליית חתן תורה בבית הכנסת "שלום לעם" בקרית ביאליק בצפון ולא רוצה לשלם את הסעודה תשובה

אפ"י שהחייל עשה את הלא יאומן להשמיד את העמלקי הזה, אבל היות והוא יד ארוכה של המדינה וגם לא יכול לסרב לפקודה א"כ נחשב כמבצע של המדינה להרוג אותו ולא מגיע לו כלום, ורק במקום שהיה משיג את המידע לבד וגורם להריגתו בזה היה מגיע לו הכסף, ובפנים הבאנו עוד כמה טעמים, וצריך לזכור שהגיע זמנו למות הקב"ה העלה אותו מהבונקר ואם לא ימות מירייה זו היה מת מירייה אחרת.

נימוק הדין

האם החייל מקבל את הפרס

דברים ומקבלים את טענת הנותן מה הייתה כוונתו א"כ גם כאן מקבלים את טענת המדינה שכוונתה למידע חיצוני ולא למידע שהגיע מהמדינה שגרם לחיסולו, ואפ"י שזה לא מתנה גמורה אלא שזה דין פועל שהרג אותו ומבקש את התמורה, אבל היות ומה שמשלמים הרבה לפועל זה בגלל המאמץ שלו לחפש וזה לא התאמץ ולא חיפש אלא הרג בשוגג א"כ הוי כמתנה גמורה שאמרינן שדברים שבלב הווי דברים.

נקרא ידה אריכתה של המדינה

ב. וסברא שניה שהמדינה משלמת דמי תיווך על המידע שווי של 400 אלף דולר וא"כ כאן הוא לא תיווך שום מידע והוא קיבל את ההוראה מהמדינה לירות עליו וא"כ זה נחשב מידע של המדינה ולכן גם אם היה ידוע שהוא הרשע הזה נמצא במטרה היות והוא עובד של המדינה א"כ קיבל את עבודתו מהמדינה ולא מגיע ע"ז כסף כי הרי הוא יד ארוכה שלה.

האם יש לפרס הזה דין של אסמכתא

ואלא שדבר זה יתכן שאפשר לדחות היות ובסימן שלג אמרינן שכל דבר שנעשה בפני רבים לא צריך לעשות קנין וזה עצמו נחשב הקנין, והובא ברמ"א (שם, ובסוף סימן קסג) וא"כ היות והתנאי היה לכלל המדינה א"כ זה נקרא תנאי לרבים שנחשב כקנין.

וכן מה שצריך ב"ד חשוב זה בשביל שיהיה רציני והיות ודינא דמלכותא דינא ואפשר ללכת לערכאות ולתבוע את ההתחייבות הזאת נחשב הדבר כב"ד חשוב, וא"כ שאין בזה בעיה של אסמכתא עדיין יהיה שייך לחייב את המדינה, ולכן הטעם הזה נדחה וכל הפטור לשלם לו זה בגלל הטעמים שהבאנו מקודם.

התנו עם ערבים ולא עם החיילים

ד. ומצינו סברא רביעית שהיות והם התנו את זה עם העזתים הערבים ולא עם היהודים אין יכול החייל לתבוע את זה ואפ"י שזה פרס כללי ומה זה משנה מי יביא אותו היות וכל הכרוז היה לעזתיים שלהם יש את המידע וגם הכרוז נכתב בערבית ולא בעברית הם דיברו עם הערבים ולא עם החיילים שבעזה, ואפ"י שלא דיברו עם החיילים כי לא חשבו שיש להם מידע מ"מ היות והתנאי היה לעזתיים לא יכול ישראלי לבוא ולתבוע.

מכיוון שמוטל עליו מצווה לא יכול לבקש ע"ז שכר

ה. סברא חמישית - כבר הארכנו בכמה מקומות שדבר שיש חיוב על האדם

הנה הדבר הראשון שיש לנו לדון הוא שהיות ולמעשה החייל הרג את העמלקי הזה והם התנו שמי שיגרום לחיסולו יקבל את הכסף א"כ הוא רוצה את הכסף שהרי גרם לחיסולו.

ונראה שהדבר פשוט וברור שלא מגיע לו כלום ואפ"י שקל אחד שחוק, ומצינו ארבע טעמים בדבר:

מכיוון שהחייל לא הביא מידע מבחון

א. שהרי יש אומדנא ברורה שהמדינה הבטיחה למי שיביא מידע חיצוני שיגרום לחיסולו יתנו לו את הכסף ולא לחייל שנמצא בתוכנו ויהרוג עם הוראה של המפקדים של הצבא שיקבל את הכסף דא"כ אין לדבר סוף שכל מי שחיסל את המבוקשים הגדולים יבוא וידרוש כסף אם הבטיחו כסף על ראשו וזה אומדנא ברורה.

והיות ובמתנה כתב הרמ"א (סימן רז סעיף ד) שאומרים דברים שבלב הוי

ג. סברא שלישית לדעת השו"ע (סימן רז סעיף ב) כל תנאי שהוא בלשון אם יהיה כך אני יביא לך סכום כסף זה נקרא אסמכתא אלא א"כ נעשה בקנין ובב"ד חשוב או בקנין והיה התחייבות מעכשיו לתת לו, והיות ולא היה כאן שום קנין ולא ב"ד חשוב, שהרי המדינה התנתה את זה בע"פ ובכרוזים וגם שזרקה ניירות בעזה ולא עשו שום קנין ושום ב"ד חשוב וא"כ נחשב הדבר לאסמכתא.

ואפ"י שלדעת הרמ"א כל תנאי שאינו מוגזם אין בו בעיה של אסמכתא וסכום של 400 אלף דולר מתאים בשביל להשיג חיסול של רוצח שפל שכזה שמשגע את כל העולם כבר שנה כמו שמקובל בהרבה מקומות בעולם, וכמו שמצינו בסימן רסד בסופו שמחיר של רפואות והשבעת שדים אינו נקרא אונאה כשנותנים מחירים גבוהים וכגון מנתח לב וכבד בחו"ל כי דברים כאלו עומדים להתייקר וא"כ אינו נקרא אסמכתא, והובא בסימן רז סעיף יד ושיתחייבו לשלם לו את זה.

אבל עדיין לדעת השו"ע גם דבר שאינו מוגזם נחשב הדבר לאסמכתא, ולכן נקט בסימן רז סעיף טז שביטול שידוך והתנו הצדדים שמי שיבטל שישלם קנס לצד השני שהוי אסמכתא אפ"י שאינו מוגזם לשלם על הביטול של החתונה, וכל הטעם לחייב זה רק בגלל שהבושת כל כך גדולה חל עליו החיוב, וא"כ היות וזה אסמכתא גם כשאינו מוגזם כל שלא היה קנין ולא ב"ד חשוב א"כ לא חל החיוב על המדינה.

והוא מצווה עליו הוא לא יכול לבקש שכר ע"ז ויכול לומר משטה אני בך, וה"נ כאן לכל אדם יש חיוב להורגו שהוא רודף אחרי כל היהודים ונמצא שבתנאי יוכלו לומר לו משטה אני בך, ורק היות ומדובר כאן במדינה שלא מאמינה בחיוב המצוות אין טענה כזו להיפטר.

ואלא שיש ששאלו שמצינו כשישראל חיסלה את רמטכ"ל חיזבאללה פואד שוכר ימ"ש וזכרו אחרי שארה"ב נתנה על ראשו הון רב תקופה ארוכה וכשישראל חיסלה אותו היא קיבלה מארה"ב בסיוע הישראלי תוספת של

הפרס על הריגתו אפי' שהריגתו הייתה טובה גם לישראל ואין לה שם של מתווך, וא"כ שגם כאן יתנו לחייל אפי' שאין לו שם של מתווך.

אבל זה אינו ומשני טעמים: א' לא לומדים דוגמאות מאמריקה שזה הכבוד שלהם גם אם יש טובה לעוד מדינות, ב' בהריגת רמטכ"ל חיזבאללה זה ע"י מידע וסווג ישראלי וא"כ שהם הביאו את המידע הם קיבלו דמי תיווך, אבל כאן החייל לא הביא כלום ורק ירה בפקודת המפקד על המטרה לא יוכל לדרוש כסף ע"ז.

קנה עליית חתן תורה בבית הכנסת "שלום לעם" בקרית ביאליק בצפון ולא רוצה לשלם את הסעודה

בבית הכנסת "שלום לעם" בקרית ביאליק בצפון מכרו את עליית חתן תורה כבר בראש השנה, ור' שמעון דוואק שהגיע להתארח אצל חתנו שמע שמוכרים את העלייה ב-26 ש"ח וקפץ על המציאה ואמר 52 ש"ח וכך זכה בחתן תורה, ובערב שמחת תורה קיבל טלפון מהבית הכנסת שהיות וקנה את עליית חתן תורה המנהג הוא שהחתן עושה את הסעודה והיות ואצלהם המנהג שמביאים לסעודה של החתן תורה בשר בקר, צלעות של כבש ויניות מיקב 'רמת הגולן' וכל סוגי אלכוהול יוקרתיים כ'בלאק ליבל' והכל לכבודה של תורה, ושוי הסעודה כ-5,000 ש"ח לכל הבית כנסת אז שיכין את הכיס, ואילו ר' שמעון טוען שהוא לא חשב ע"ז והוא חשב רק על העלייה ואינו משלם את הסעודה, וביום שמחת תורה הגיע ועלה לתורה והבית כנסת שהביא את הסעודה תובע ממנו שישלם את הסעודה א'- כיוון שנודע לו לפני העלייה ולא ביטל את העסקה הסכים לדבר, ב'- מכיוון שקנה את העלייה של חתן תורה במחיר מצחיק שכל אחד היה רוצה לקנות א"כ הדמים מודיעים שמאחורי המחיר עומדת סעודה גדולה, ד'- עוד טוענים הגבאים דמכיוון שקנה עלייה בלי לברר מה כלול בה - דעתו כמו המנהג באותו מקום ומכיוון שהמנהג באותו מקום לעשות סעודה שישלם דמי סעודה, ואילו ר' שמעון טוען שהוא קנה עלייה ואת זה הוא משלם ומה שהם משתגעים עם סעודה בשרית הוא לא היה אמור לחשוב את זה ולא רוצה לשלם, ובאו לדון האם נוכל לחייב את ר' שמעון דוואק את דמי הסעודה הבשרית או לכל הפחות חלקה או לא?

תשובה

בנידון דידן ר' שמעון דוואק העולה את עליית החתן תורה ישלם מחיר מלא היות וידע ויכל לבטל את העלייה בטענת מקח טעות או נדר בטעות, וכשלא ביטל על דעת זה שעלייה כוללת עמה סעודה ורק אם למשל נודע לו רק אחרי העלייה שצריך לממן את הסעודה ואומר שלא ידע כיוון שהמנהג בכל ארץ ישראל ובכל הקהילות בעולם שעושים קידוש בחתן תורה ויש שעושים קידוש מזונות ויש עושים המוציא, א"כ היה לו לברר וכשלא בירר נכנס על דעת מנהג המקום שזה המוציא, ורק יכול לטעון שחשב סעודה קטנה ולא סעודה משתגעת של בשרים ואלכוהול, ורק ישלם דמי סעודה רגילה הנהוגה בשאר בתי כנסיות.

נימוק הדין

בתשובה זו נדון בשלושה נידונים: א. האם כשקנה חתן תורה בזול אומרים הדמים מוכיחים שכוונת הגבאים גם לסעודה. ב. האם אומרים שקנה על דעת מנהג הבית הכנסת שעושים סעודה יקרה. ג. מה הדין כשנודע לו לפני שעלה לתורה שצריך לשלם דמי סעודה והחליט לעלות לתורה.

האם כשקנה חתן תורה בזול אומרים הדמים מוכיחים שכוונת הגבאים גם לסעודה

רוצים לקנות וא"כ למה מכרו את זה בזול בסכום של 52 ש"ח, ובהכרח שכלול בדמי העלייה גם את דמי הסעודה וא"כ שישלם את זה.

ודין זה מתחיל בגמ' בב"ק (מו.) שאומרת שאם קנה שור מחבירו והשור נמצא נגחן והמוכר אומר מכרתי את זה לשחיטה והמקח טוב, ואילו הקונה אומר קניתי לחרישה וזה מקח טעות, ונקט רב בגמ' שגם אם הרוב קונים לחרישה ומיעוט לשחיטה שהמוציא מחבירו עליו הראיה ולא יוכל הקונה לדרוש את כספו בחזרה בזה שקיבל שור נגחן. ופריך בגמ' שנבדוק אם נתן דמי בהמה לשחיטה או דמי בהמה לחרישה שזה יותר יקר, ומשני ששניהם באותו מחיר ולא שייך לדעת מהכסף אם התכוון לקנות לחרישה או לשחיטה.

ובתוס' וברא"ש הקשו דמשמע כאן שאם היה ראייה מהדמים היינו אומרים שהדמים מודיעים למה הוא מכר, ואמאי והרי קי"ל בחו"מ סימן ר"כ שלא אומרים הדמים מודיעים שנחלקו שם התנאים במקום שמכר את הצמד (הברזל שמצמיד את השוורים ביחד בזמן החרישה) במחיר יקר האם יוכל לומר הקונה שקנה עמו גם את הבקר ולכן זה היה ביוקר או דילמא יאמר המוכר מכרתי לך את הצמד ביוקר בלי הבקר ולא תוכל לחייבני להביא לך גם שוורים, ודעת רבנן שלא אומרים כשמכר גם את הצמד שמכר את הבקר אלא אמרינן שמכר את הצמד לבד במחיר יקר ולא הולכים אחרי הדמים שזה מתאים לקנייה של צמד ובקר ביחד.

ונפסק להלכה בסימן ר"כ סעיף ח', ומוכח שלא אומרים שהדמים מודיעים מה הייתה כוונת הקונה, וא"כ אמאי בקנה שור ויש ויכוח אם לחרישה או לשחיטה אמרינן שהדמים מודיעים.

שני יישובים מתי אומרים שהדמים מודיעים ומתי לא

אומרים הדמים מודיעים זה במקום שיש סתירה בין הכסף לדיבור וכגון במכר

הנה הדבר הראשון שיש לנו לדון זה מתי נודע לקונה החתן תורה שהמחיר של העלייה שעולה 52 ש"ח מחייבת אותו לשלם גם את דמי הסעודה הבשרית בשווי 5,000 ש"ח האם קודם שעלה לתורה או אחרי שעלה לתורה, שאם נודע לו קודם שעלה לתורה שהמחיר כולל גם סעודה א"כ אם עלה לתורה בכל אופן יתחייב לשלם את כל הסכום הזה.

והטעם היות וברגע שנודע לו מה כולל קניית חתן תורה אם זה לא מתאים לו הוא יכול לעשות ביטול מקח שהתכוון ל-52 ש"ח שזה מחיר זעיר ולא 5,000 ש"ח שזה כבר משכורת חודשית שלו ולא יוכלו לחייבו ליקח את העלייה אחרי שהמחיר כולל סעודה לא רגילה וע"ז לא חשב, ומדלא ביטל ועלה לתורה קיבל על עצמו את המחיר הזה.

ואמנם הוא לא נדר סכום של 5,000 ש"ח אבל היות והוא לא רוצה להיות גנב אלא רוצה לקחת את העלייה ביושר, והיות וטוענים הגבאים שאצליהם מי שקונה את העלייה של חתן תורה אמור לשלם גם את הסעודה נמצא שכל הקנייה והמכירה הייתה בטעות ואם רוצה לעלות יש מחיר לעלייה של חתן תורה, ולכן יצטרך לשלם את זה.

וכל הנידון מתחיל אם עלה לחתן תורה והבית כנסת הזמינו כבר את הקייטרינג לפני החג ותובעים אותו אחרי החג שישלם את הסעודה בסכום של 5,000 ש"ח ואילו הקונה טוען לא ידעתי כזה דבר ואילו ידעתי לא הייתי קונה, ובוזה באנו לדון האם שייך לחייב את הקונה את דמי הסעודה המקובלת בעולם בכל הבתי כנסיות או לא.

והטענה הראשונה שטוענים הגבאים לחייבו היות והדמים מודיעים שהתכוונו עם דמי הסעודה שהרי המושג חתן תורה זה משהו יקר שכולם

ומצינו שני יישובים בדבר: א'. בתוס' (בב"ק מו.) בשם ר"ת כותב שכל מה שלא

